

TAMPERE

Teisko Sisaruspohja

Arkeologinen koekaivaus ja tarkkuusinventointi 2024

Tilaja:
Voimatel Oy

Toteuttaja
Heilu Oy

TAMPERE Teisko Sisaruspohja

Arkeologinen koekaivaus ja tarkkuusinventointi 2024

Tiivistelmä

Voimatel Oy:llä on käynnissä sähköverkon maakaapelointihanke Tampereen Teiskossa, Sisaruspohjan alueella. Hankealueella sijaitsee kiinteä muinaisjäänös, historiallisen ajan asuinpaikka Vattula Ylinen (1000011520), sekä kivikautinen löytöpaikka Ala-Pärri (1000011542). Pirkanmaan maakuntamuseo edellytti hankkeesta antamassaan lausunnossa Vattula Ylisen alueella ja lähellä kulkevan kaapelilinjauksen koekaivausta ennen kaapelin asennustöitä. Ala-Pärrin löytöpaikan läheisyydessä kulkevalla kaapeliosuudella tuli tehdä arkeologinen tarkkuusinventointi ennen kaapelikaivuuta.

Heilu Oy toteutti maakaapelilinjausten arkeologisen koekaivauksen ja tarkkuusinventoinnin 6.6.2024. Työstä vastasi FM arkeologi Sinikka Kärkkäinen ja maastotöihin osallistui myös HuK Meri Leppäsalko. Vattula Ylisen alueelle kaivettiin koneellisesti kolme koekuoppaa ja käsin kaksi koekuoppaa. Koekaivettavalta linjanosuudelta tai sen välittömästä läheisyydestä ei tehty havaintoja kiinteästä muinaisjäänöksestä tai historialliseen kylätonttiin liittyvistä rakenteista. Ala-Pärrin löytöpaikan lähellä tarkkuusinventoidulle linjalle kaivettiin seitsemän koekuoppaa koneellisesti. Mitään kivikauteen viittaavia havaintoja ei tehty, vaan maaperä oli kyntökerroksen alla koskematon savista hiesua.

Arkistotiedot

Tutkimustyyppi:	Arkeologinen koekaivaus ja tarkkuusinventointi
Tutkimuksen tekijä:	Heilu Oy / FM Sinikka Kärkkäinen ja HuK Meri Leppäsalko
Kenttätyöaika:	6.6.2024
Tutkimusten rahoittaja:	Voimatel Oy
Arkeologiset kohteet:	Kiinteät muinaisjäänökset: Vattula Ylinen (1000011520) Löytöpaikka: Ala-Pärri (1000011542)
Tutkimuslupa:	MV/00863/2024, 17.5.2024
Aikaisemmat tutkimukset:	Hanna-Leena Salminen inventointi 2007 Kalle Luoto & Minttu Kervinen arkistotutkimus 2020
Taustakartat:	Maanmittauslaitoksen karttakuvapalvelu (WMTS) 06/2024
Käytetty koordinaatisto:	ETRS-TM35FIN, korkeus N2000

Kansikuva: Meri Leppäsalko mittaa Ala-Pärrin tarkkuusinventoitavalle linjalle kaivettuja koekuoppia. Kuvattu pohjoiseen.

Raportin kuvat: Sinikka Kärkkäinen

Kartta 1. Lähestymiskartta. Vattula Ylisen ja Ala-Pärrin sijainnit Sisaruspohjan alueella. MK 1: 20 000.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	4
2. Esityöt	5
3. Arkeologinen koekaivaus.....	6
Vattula Ylinen 1000011520	6
4. Arkeologinen tarkkuusinventointi	10
Ala-Pärri (1000011542)	10
5. Yhteenveto	12
Lähteet.....	13

Liite 1, koekuoppaluettelot

1. Johdanto

Voimatel Oy:llä on käynnissä maakaapelointihanke Tampereen Teiskossa, Sisaruspohjan ja Vattulantien alueilla. Sisaruspohja sijaitsee noin 16 kilometriä Tampereen keskustasta koilliseen. Hankealueella sijaitsee kiinteä muinaisjäännös, historiallisen ajan asuinpaikka Vattula Ylinen (1000011520) ja kivekautinen löytöpaikka Ala-Pärri (1000011542). Pirkanmaan maakuntamuseo on antanut hankkeesta lausunnon vuonna 2023 (diar. 23/2023). Lausunnossa edellytettiin Vattula Ylisen muinaisjäännösalueella ja sen läheisyydessä kulkevan kaapelilinjauksen arkeologista koekaivausta ennen kaapelin asentamista. Ala-Pärriin löytöpaikan läheisyydessä kulkevalla kaapeliosuudella tuli tehdä arkeologinen tarkkuusinventointi.

Voimatel Oy tilasi Sisaruspohjan alueen arkeologiset työt Heilu Oy:ltä. Koekaivauksen ja tarkkuusinventoinnin maastotyöt toteutettiin 6.6.2024. Töistä vastasi FM arkeologi Sinikka Kärkkäinen. Maastotyöhön osallistui myös HuK Meri Leppäsalko maastotöihin. Tutkimusten tavoitteena oli selvittää, onko kaapelireittien alueella havaittavissa kiinteään muinaisjäännökseen liittyviä kulttuurikerroksia tai rakenteita.

Kartta 2. Kiinteä muinaisjäännös Vattula Ylinen sijaitsee Vattulantien varrella. Tarkkuusinventoitava linja (sininen viiva) kulkee sen halki. MK 1: 4000.

Kartta 3. Ala-Pärin löytöpaikka sijaitsee pellolla, pienen metsäsaarekkeen länsipuolella. Tarkkuusinventoitava linja kulkee sen itäpuolella (sininen viiva). MK 1: 4000.

2. Esityöt

Ennen koekaivauksen ja tarkkuusinventoinnin maastotyövaihetta käytiin läpi kohteiden aikaisemmat tiedot ja arkeologiset tutkimukset. Tietoja haettiin Museoviraston ylläpitämästä Kulttuuriympäristön palveluikkunasta (www.kyppi.fi). Sisaruspohjan alueella on inventoitu aikaisemmin vuonna 2007 (Hanna-Leena Salminen) ja alueen historiallisista asuinpaikoista on tehty arkistoselvitys vuonna 2020 (Kalle Luoto ja Minttu Kervinen).

Esitöiden aikana käytiin läpi alueen historialliset kartat 1700-1900-luvuilta (isojako- pitäjän- ja senaatinkartat ja vanhat peruskartat), joita haettiin Kansallisarkiston ja Maanmittauslaitoksen arkistoista. 1900-luvun peruskartat ladattiin Maanmittauslaitoksen verkkosivustolta. Kartoista tarkasteltiin muinaisjäännöskohteiden ja maakaapelilinjojen alueilla ja läheisyydessä tapahtuneita muutoksia.

Esitöiden aikana haettiin myös tutkimuslupa Museovirastolta kohteille Vattula Ylinen ja Lahdentausta, joka myönnettiin 17.5.2024 (MV/00863/2024).

3. Arkeologinen koekaivaus

Vattula Ylinen 1000011520

Status:	kiinteä muinaisjäänös
Tyyppi:	asuinpaikat, yksinäistalot
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N 6837606 E 336737 z 103,5-108 m mpy
Koodinaattiselite:	kohteen tunnettu muinaisjäänöspiste (kyppi)

Aikaisemmat tiedot:

Kulttuuriympäristön palveluikkuna: Talonpaikoista eteläisempi, Ylinen sijaitsee Teiskon Matehisenlahden ja Sisaruspohjan välissä olevassa niemessä, Vattulantien länsipuolella ympäristöään korkeammalla kohdalla. Talonpaikoista pohjoisempi, Vattula sijaitsee Paarlahden ja Sisaruspohjan väliin jäävällä kannaksella, Vattulantien länsi- ja itäpuolella.

Salminen 2007: Vattulan kylä mainitaan vuoden 1540 maakirjassa ja kylä on perustettu ehkä jo 1400-luvulla. Vattulan kylässä oli kaksi lampuotitilaa vuonna 1556, jotka joutuivat tuolloin kirkolta kruunulle. Nämä talot olivat Ylinen ja Vattula. Vattula jaettiin 1730-luvulla Vattulan ja Ala-Vattulan tiloiksi.

Koekaivaushavainnot 2024:

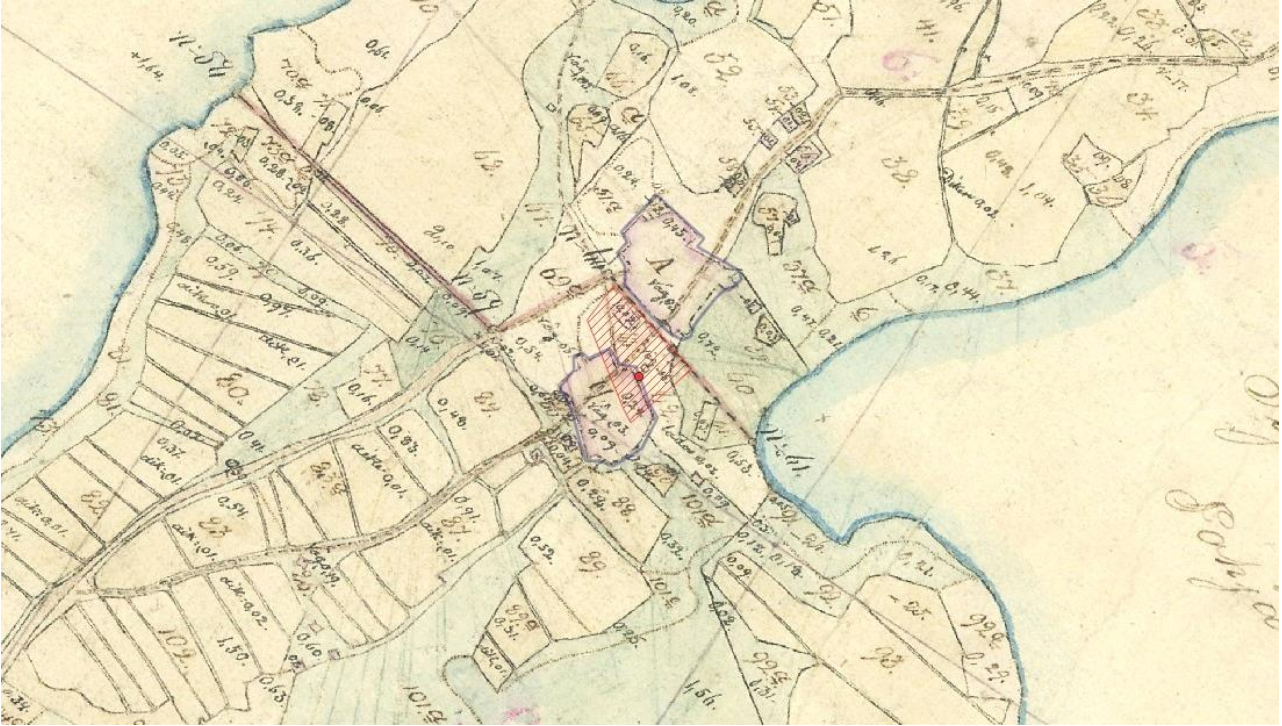
Kohteen tunnettu muinaisjäänösrajaus perustuu Salmisen vuonna 2007 tekemään inventointiin ja vuoden 1853 isojakokarttaan. Isojakokartta sekä vuoden 1850 pitäjänkartta asemoitiin nykykartalle esitöiden aikana. Vanhojen karttojen tonttimaat asemoituvat nykyisinkin asuttuna olevien talojen pihapiireihin, jotka ovat Vattula Ylisen muinaisjäänösrajauksen koillis- ja lounaispuolella. Nykyinen muinaisjäänösrajaus sijoittuu vanhoilla kartoilla näkyvien kahden tonttimaan väliin (ks. Kartta 4).

Vattula Ylisen alueella koekaivettavan linjan pituus oli noin 50 metriä, ja se sijoittui Vattulantien kaakkoispuolella olevaan rinteeseen. Kaapeli oli jo kaivettu navetan takaa muinaisjäänösalueen koillisreunalle. Maastotöiden aluksi koekaivettava linja käveltiin läpi ja tarkasteltiin maan päälle näkyviä rakenteita. Maakaapelireitin kohdalla rinne on jyrkkä ja maasto vaikutti sopimattomalle rakentamiseen, eikä linjan alueella tai koko rinteessä havaittu historialliseen kylätonttiin viittaavia rakenteita.

Suunnitellun maakaapelilinjan kohdalle kaivettiin viisi koekuoppaa, joista kolme tehtiin kaivinkoneella ja kaksi lapioin ja lastoin. Koneella kaivettavat kuopat tehtiin arkeologin valvonnassa ja ne olivat kooltaan noin 1,6 x 3 metriä. Käsien kaivettujen kuoppien koko oli noin 0,7 x 0,7 metriä. Koekuopat kaivettiin ohuina kerroksina puhtaaseen pohjamaahan saakka. Kaivettua

maata tarkasteltiin lapiolla ja lastalla irtolöytöjen varalta; pintakerroksen sekoittuneen hiekan seassa havaittiin vain muutamia tiilenpaloja ja yksi pala uudehkoa punasavikeramiikkaa. Löytöjä ei otettu talteen. Muutamassa koekuopassa peruskallio tuli vastaan heti pintamullan alta ja muissa koekuopissa sekoittuneen pintamullan alta alkoi koskematon hiekkamoreeni.

Kartta 4. Ote vuoden 1853 isojakokartasta. Vattula Ylisen muinaisjännösrajaus sijoittuu kartassa vaaleanpunaisella merkittyjen tonttimaiden väliin.

Kartta 5. Sama alue vuoden 1850 pitäjänkartalla.

Kartta 6. Vattula Ylisen alueelle koekaivettu kaapelilinja on merkitty sinisellä ja koekuopat (1-5) vihreällä. Isojakokartassa näkyneet tonttimaat on rajattu harmaalla katkoviivalla. MK 1: 1000.

Kuva 1. Etualalla Vattulantien viereen kaivettu koekuoppa 2. Taustalla ML kaivaa koekuoppaa 3. Kuvattu itään.

Kuva 2. Koekuoppa 3. Peruskallio tuli vastaan heti pintamullan alta.

Kuva 3. Koekuoppa 5 kaivettiin muinaisjäännösalueen itäreunalle, johon maakaapeli oli jo tuotu odottamaan koekaivausta. Kuvattu koilliseen.

4. Arkeologinen tarkkuusinventointi

Ala-Pärri (1000011542)

Status:	löytöpaikka
Tyyppi:	löytöpaikat, irtolöytöpaikat
Ajoitus:	kivikautinen
Koordinaatit:	N 6837002 E 337200 z 101-103 m mpy
Koordinaattiselite:	kohteen tunnettu muinaisjäännöspiste (kyppi)
Aikaisemmat löydöt:	KM 37122:1 (diar.11.12.2007)

Aikaisemmat tiedot:

Kulttuuriympäristön palveluikkuna: Kvartsi-iskoksia on löydetty Teiskon Pohtolan Perkiönvuoren pohjoispuolelta Näsijärveen kuuluvan Sisaruspohjan eteläpuolelta, Ala-Pärriin tien eteläpuolella olevalta pellolta, 230 m etelään Ala-Pärriin talosta.

Tarkkuusinventointihavainnot 2024:

Tarkkuusinventoitava linja sijoittui Ala-Pärriin talolle johtavan tien länsipuolelle, pellon laidan. Tarkkuusinventoitavan linjan kokonaispituus oli noin 110 metriä, ja siihen kuului muutamonpaikka linjan pohjoispäässä. Linjan kohdalle kaivettiin seitsemän koekuoppaa kaivinkoneella arkeologin valvoessa kaivuuta. Kuopat kaivettiin ohuina kerroksina puhtaaseen pohjamaahan saakka. Kaivettua maata tarkasteltiin lapiolla irtolöytöjen varalta, mutta mitään löytöjä ei havaittu. Kaikissa koekuopissa maaperä oli savista hiesua. Pellon pinta oli tutkimushetkellä peitteinen, eikä pintapoiminta ollut mahdollista. Koekuopat dokumentoitiin muistiinpanoin, valokuvaten ja niiden sijainnit mitattiin GNSS-laitteella (tarkkuus noin 2 cm). Dokumentoinnin jälkeen koekuopat peitettiin. Tarkkuusinventoivalta linjalta ei havaittu mitään kivikautiseen asuinpaikkaan viittavia kulttuurikerroksia tai löytöjä.

Kartta 7. Tarkkuusinventoitava linja on esitetty sinisellä ja koekuopat (1-7) turkoosilla. MK 1: 1000.

Kuva 4. Kaikissa Ala-Pärin löytöpaikan lähelle tehdyissä koekuopissa maaperä oli sekoittuneen kyntökerroksen alla savista hiesua.

5. Yhteenveto

Heilu Oy teki Vattula Ylisen historiallisen ajan kylänpaikan alueella kulkevan maakaapelilinjauksen arkeologisen koekaivauksen ja Ala-Pärrin kivikautisen löytöpaikan lähellä kulkevan kaapelilinjauksen tarkkuusinventoinnin 6.6.2024. Tutkimukset liittyivät Voimatel Oy:n sähköverkon maakaapelointihankkeeseen Tampereen Sisaruspohjan alueella. Allekirjoittanut laati tutkimusraportin kesäkuussa 2024.

Historiallisen ajan asuinpaikan, Vattula Ylisen, alueella kulkevalle kaapelireitille kaivettiin käsin ja kaivinkoneella viisi koekuoppaa. Mitään kiinteään muinaisjäännökseen tai historiallisen ajan kylätonttiin viittaavia rakenteita tai kulttuurikerroksia ei havaittu. Sekoittuneesta maasta löytyi tiilenpaloja ja yksi pala punasavikeramiikkaa. Vanhojen karttojen perusteella historiallisen ajan tonttimaat sijoittuvat tämän hetkisen muinaisjäännösrajausten molemmin puolin, asuttujen talojen pihapiireihin.

Ala-Pärrin kivikautisen löytöpaikan läheisyydessä kulkevalle kaapelilinjaukselle kaivettiin koneellisesti seitsemän koekuoppaa. Paikalta ei havaittu mitään kivikauteen viittaavaa.

Pälkäneellä

24.6.2024

Sinikka Kärkkäinen

Heilu Oy

Lähteet

Tutkimusraportit:

- Salminen, Hanna-Leena 2007. Tampere, Hirviniemi ja sisaruspohja. Osayleiskaava-alueiden arkeologinen inventointi. Pirkanmaan maakuntamuseo.

Digitaaliset lähteet:

- Kulttuuriympäristö palveluikkuna:
<https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>

Kartat:

Kansallisarkisto:

- Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ia.* Pitäjänkartasto. 2124 10 Ia.* -/_ -_1 Teisko (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 24.5.2024. (v. 1850)
- Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ib.* Senaatin kartasto. XXI-XXII 24-25 [Tampere] (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 24.5.2024. (v. 1911)

Maanmittauslaitos:

- Separat förrättningskarta, storskifte, Vattula bys ägor
- Separat förrättningskarta, kartdel a & c, storskifte, Pohtola by (SKAALATTU)

Vanhat painetut kartat- latauspalvelu (<https://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>)

- 212410 Kämmenniemi, v. 1955

Liite 1, koekuoppaluettelot

KOEKUOPPALUETTELO					
Tampere Vattula Ylinen (1000011520)					
Asuinpaikat, kyläpaikat, kiinteä muinaisjäännös					
Arkeologinen koekaivaus					
6.6.2024					
Koekuoppa	Syvyys maanpinnas- ta cm	Kuvaus	Koko m	N	E
1	0-25	Sekoittunut multa, seassa muutamia pieniä tiilenpaloja	1,6 x 1,8	6837599	336717
	25-43	Vaaleanuskea hiekkamoreeni (pohjamaa)			
2	0-19	Sekoittunut multa, seassa muutamia pieniä tiilenpaloja	1,6 x 2,2	6837609	336726
	19-20	Vaaleanuskea hiekkamoreeni (pohjamaa)			
	20-	Kallio			
3	0-8	Sekoittunut multa	0,7 x 0,75	6837606	336737
	8-	Kallio			
4	0-17	Sekoittunut hiekkamoreeni	0,6 x 0,7	6837607	336744
	17-22	Vaaleanuskea hiekkamoreeni (pohjamaa)			
5	0-20	Sekoittunut multa	1,6 x 3,5	6837614	336751
	20-35	Sekoittunut hiekkamoreeni, yksi pala punasavikeramiikkaa			
	35-41	Vaaleanuskea hiekkamoreeni (pohjamaa)			

KOEKUOPPALUETTELO					
Tampere Ala-Päri (1000011542)					
Löytöpaikka, kivikautinen					
Arkeologinen tarkkuusinventointi					
6.6.2024					
Koe- kuoppa	Syvyys maanpinnasta cm	Kuvaus	Koko m	N	E
1	0-6	Sekoittunut, savinen multa	1,6 x 3	6837030	337216
	6-40	Savensekainen hiesu			
	40-49	Tiivis pohjasavi			
2	0-24	Sekoittunut, savinen multa	1,6 x 2,8	6837018	337222
	24-45	Tiivis pohjasavi			
3	0-37	Savensekainen hiesu	1,6 x 2	6837003	337229
	37-50	Tiivis pohjasavi			
4	0-60	Savensekainen hiesu	1,6 x 2,5	6836987	337236
	60-78	Tiivis pohjasavi			
5	0-40	Savensekainen hiesu	1,6 x 3,2	6836974	337244
	40-67	Tiivis pohjasavi			
6	0-38	Savensekainen hiesu	1,6 x 2,8	6836957	337251
	38-59	Tiivis pohjasavi			
7	0-20	Savensekainen hiesu	1,6 x 2,4	6836936	337260
	20-26	Tiivis pohjasavi			